

Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

13

UTGIFTSOMRÅDE 13

Förslag till statsbudget för år 1997

Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	7
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:871) om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshets- försäkring	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:872) om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbets- marknadsstöd	8
3	Inledning	9
4	Ersättning vid arbetslöshet	11
4.1	Allmän inledning	11
4.2	Anslag	12
A 1.	Bidrag till arbetslöshetsersättning	12
A 2.	Bidrag till lönegarantiersättning	14

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1996:871) om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1996:872) om ändring i lagen (1973:371) om konstant arbetsmarknadsstöd,
3. medger att en rörlig kredit får disponeras i Riksgäldskontoret om högst 3 000 000 000 kr under budgetåret 1997 för utbetalningar av lönegaranti (avsnitt A 2. Bidrag till lönegarantiersättning),
4. godkänner vad som anförts om medel för att inrätta ett lönegarantiregister (avsnitt A 2. Bidrag till lönegarantiersättning),
5. för budgetåret 1997 anvisar anslagen under utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet enligt följande uppställning:

ANSLAG	ANSLAGSTYP	ANSLAGSBELOPP (tusental kr)
A 1. Bidrag till arbetslöshetsersättning	ramanslag	33 164 334
A 2. Bidrag till lönegarantiersättning	ramanslag	2 086 050
Summa för utgiftsområdet		35 250 384

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:871) om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 20 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ i paragrafens lydelse enligt lagen (1996:871) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

FÖRESLAGEN LYDELSE

20 §²

Dagpenning lämnas med 75 procent av den försäkrades dagsförtjänst, om inte annat följer av 17 § första stycket och andra stycket första meningen. Dagpenning till en försäkrad som har tillerkänts ålderspension i form av folkpension, allmän tilläggspension eller annan pension som lämnas på grund av förvärvsarbete, lämnas med 65 procent av den försäkrades dagsförtjänst, med den begränsning som följer av 17 § första stycket.

Med dagsförtjänst avses en femtedel av den veckoinkomst eller, i fråga om försäkrad med månadslön, en tjugotvåondel av den månadsinkomst, som den försäkrade före arbetslöshetens inträde vanligen åtnjöt under arbetstid som var normal för den försäkrade.

Som normalarbetstid skall gälla den genomsnittliga arbetstiden under de senaste tolv månaderna före det att den arbetslöse anmält sig som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Vid bestämmande av denna ramtid räknas inte tid då den försäkrade varit hindrad att arbeta på grund av styrkt sjukdom eller vård av eget barn eller adoptivbarn som inte har fyllt två år. Omprövning av fastställd dagsförtjänst under en pågående ersättningsperiod får ske vid omprövning av normalarbetstiden eller då medlemmen har haft ett avbrott under ersättningsperioden på grund av arbete med högre inkomst än tidigare. Avbrottet skall ha varit sammanhängande under minst sex månader och ha omfattat arbete som avses i 6 §.

Som normalarbetstid skall gälla den genomsnittliga arbetstiden under de senaste tolv månaderna före det att den arbetslöse anmält sig som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Vid bestämmande av denna ramtid räknas inte tid då den försäkrade varit hindrad att arbeta på grund av styrkt sjukdom, *heltidsutbildning*, vård av eget barn eller adoptivbarn som inte har fyllt två år *eller tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt*. Omprövning av fastställd dagsförtjänst under en pågående ersättningsperiod får ske vid omprövning av normalarbetstiden eller då medlemmen har haft ett avbrott under ersättningsperioden på grund av arbete med högre inkomst än tidigare. Avbrottet skall ha varit sammanhängande under minst sex månader och ha omfattat arbete som avses i 6 §.

¹ Lagen omtryckt 1991:1334.

² Senaste lydelse 1996:871.

Saknas underlag för beräkning av dagsförtjänsten enligt andra stycket, skall som medlemmens dagsförtjänst räknas den i orten vanliga arbetsförtjänsten per arbetsdag för arbetstagare inom samma yrke och med samma arbetsförmåga som medlemmen.

Utan hinder av bestämmelserna i första – tredje styckena får dagpenning till försäkrad som under ersättningstiden uppfyllt arbetsvillkoret huvudsakligen genom arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering för vilken statligt utbildningsbidrag har utgått bestämmas till belopp som motsvarar utbildningsbidraget.

Åtnjuter medlem med anledning av arbetslöshet fortlöpande ersättning från annan än arbetslöshetskassa, får dagpenning utges högst med belopp som motsvarar skillnaden mellan det högsta belopp som får lämnas enligt första – fjärde styckena och ersättningen.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:872) om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd¹ i paragrafens lydelse enligt lagen (1996:872) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

FÖRESLAGEN LYDELSE

13 §²

Dagpenning får inte lämnas förrän den *försäkrade* under en sammanhängande tid av tolv månader varit arbetslös sex dagar (karensvillkor). I karenstiden räknas in endast de dagar för vilka *dagpenning* skulle ha lämnats, om karenstiden gått till ända.

Bestämmelserna om karenstid i denna paragraf skall inte tillämpas på den som är anvisad verksamhet för arbetslivsutveckling i enlighet med föreskrifter som har meddelats av regeringen.

Dagpenning får inte lämnas förrän den *sökande* under en sammanhängande tid av tolv månader varit arbetslös sex dagar (karensvillkor). I karenstiden räknas in endast de dagar för vilka *stöd* skulle ha lämnats, om karenstiden gått till ända.

Sökande som avses i 1 § 3 behöver inte uppfylla karensvillkoret. Detsamma gäller dem som är ersättningsberättigade enligt 9 § eller är anvisade verksamhet för arbetslivsutveckling i enlighet med föreskrifter som har meddelats av regeringen.

¹ Lagen omtryckt 1994:929.

² Senaste lydelse 1996:872.

3 Inledning

Utgiftsområdet omfattar bidrag till arbetslöshetsförsäkringen, kostnader för kontant arbetsmarknadsstöd, ersättning till dem som deltar i offentliga tillfälliga arbeten, samt bidrag till lönegarantiersättningen. Utgiftsområdet är starkt konjunkturberoende och påverkas framför allt av arbetslöshetens omfattning men även av löneutvecklingen och av antalet företagskonkurser. Utgifterna påverkas också av regelverkens utformning.

Regeringens målsättning att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000 och statsfinansiella skäl är utgångspunkterna för de prioriteringar och besparingar som föreslås inom utgiftsområde 13.

Arbetslöshetsförsäkringens uppgift som en omställningsförsäkring har tydliggjorts i och med att en bortre gräns för hur länge man kan få ersättning införts och reglerna för kvalificering skärpts. Samtidigt förbättras den ekonomiska tryggheten genom att kompensationsnivån föreslås höjas till 80 procent fr.o.m. den 1 januari 1998. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under våren 1997 med ytterligare förslag rörande bl.a. arbetslöshetsförsäkringen.

UTGIFTSUTVECKLING

De totala utgifterna för utgiftsområde 13 beräknas för 1997 till ca 35 250 miljoner kronor varav utgifterna för bidrag till arbetslöshetsersättning beräknas till 33 164 miljoner kronor. Vid beräkning av den ekonomiska ramen för utgiftsområdet har regeringen tagit hänsyn till de besparingar som riksdagen beslutat om i enlighet med förslag i den ekonomiska vårpropositionen (1995/96:150) och sysselsättningspropositionen (1995/96:222).

Utgifterna för utgiftsområde 13 för 1998 och 1999

beräknas till 34 466 respektive 29 733 miljoner kronor. Det är huvudsakligen antagandena om sjunkande öppen arbetslöshet som gör att utgifterna blir lägre.

Regeringens förslag till ekonomisk ram för utgiftsområdet avviker från föreslagen ram i regeringens ekonomiska vårproposition (prop. 1995/96:150). Utgifterna föreslås för år 1997 netto bli ca 0,8 miljarder kronor lägre. Orsaken är främst att flera av förslagen i den ekonomiska vårpropositionen inte då preciserats och fördelats på utgiftsområden. I regeringens proposition Vissa åtgärder för att halvera arbetslösheten till år 2000, ändrade anslag för budgetåret 1995/96, finansiering m.m. (prop. 1995/96:222) preciserades förslagen och regeringen har vid beräkningen av utgiftsområde 13 och utgiftsområde 14 fördelat utgifterna på anslag inom respektive område. Utgiftsminskningen förklaras också av en överföring av medel från anslaget Bidrag till arbetslöshetsersättning (Utgiftsområde 13) till anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder (Utgiftsområde 14). Överföringen gäller medel för ersättning till deltagare i arbetslivsutveckling samt medel för utbildningsbidrag till deltagare i datortek. Det från anslaget Bidrag till arbetslöshetsersättning avräknade beloppet uppgår till ca 7,1 miljarder kronor år 1997. Omfördelning av besparingar samt medel för ersättning till deltagare i offentligt tillfälligt arbete innebär att utgiftsnivån ökar med 4,4 miljarder kronor. På grund av bl.a. förändrade antaganden om öppen arbetslöshet jämfört med regeringens prognos i vårpropositionen ökar utgifterna för år 1997 med 1,9 miljarder kronor under år 1997. Överföringen och omfördelningen får motsvarande effekt åren 1998 och 1999. Utgifterna för offentligt tillfälligt arbete beräknas till ca 3 miljarder kronor år 1998 men upphör år 1999. Endast mindre förändringar har skett till följd av antagandena för år 1998 och år 1999.

Utgiftsutvecklingen inom utgiftsområde 13 framgår av följande sammanställning (miljoner kronor):

	UTGIFT	ANVISAT	UTGIFTSPROGNOS	DÄRAV	FÖRSLAG	BERÄKNAT	BERÄKNAT
	1994/95	1995/96	1995/96	1996	1997	1998	1999
Ersättning vid arbetslöshet	45 132	63 850	78 577	51 657	35 250	34 466	29 733
Totalt för utgiftsområde 13	45 132	63 850	78 577	51 657	35 250	34 466	29 733

Ersättning till deltagare i ALU och Datortek redovisas fr.o.m. budgetåret 1997 under utgiftsområde 14. Utgifterna exklusive dessa ersättningar var följande.

	UTGIFT	ANVISAT	UTGIFTSPROGNOS	DÄRAV
	1994/95	1995/96	1995/96	1996
Totalt för utgiftsområde 13	40 683	56 832	69 470	44 656

4 Ersättning vid arbetslöshet

4.1 ALLMÄN INLEDNING

Viktiga politiska och ekonomiska frågor som påverkar verksamhetsområdet är:

- den ekonomiska utvecklingen; framför allt utvecklingen av den öppna arbetslösheten
- den ekonomiska vårpropositionen och sysselsättningspropositionen; regeringens målsättning att halvera den öppna arbetslösheten

Hörnstenen i den svenska arbetsmarknadspolitikerna är arbetslinjen. Den innebär att en arbetslös person, som inte kan få ett arbete i första hand skall erbjudas utbildning eller annan lämplig åtgärd. Arbetslinjen har kompletterats med kompetenslinjen vilket innebär att insatserna i större utsträckning än tidigare inriktats på att höja kompetens i stället för tillfälliga arbeten inom ofrentliga sektorn.

Inom arbetsmarknadspolitikerna skall arbetslöshetsersättningen ingå som en del för att underlätta arbetskraftens omställning på arbetsmarknaden.

Av statsfinansiella skäl och som ett led i att stärka arbetslinjen har riksdag och regering sedan mandatperiodens början beslutat om mycket omfattande förändringar inom verksamhetsområdet. Möjligheten att kvalificera sig till arbetslöshetsersättning har stramats upp bland annat genom att kravet på individens anknytning till arbetsmarknaden har skärpts. I sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222) föreslog regeringen att tiden som de sökande måste ha arbetat före sin första arbetslöshetsersättningsperiod utökas till nio månader under en ramtid av tolv månader. Samtidigt innebar förslaget att möjligheten att kvalificera sig till en första ersättningsperiod via arbete med rekryteringsstöd upphörde. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget.

Riksdagen beslutade vidare, på förslag av regeringen, att införa en tidsbegränsning för hur länge de sökande får erhålla arbetslöshetsersättning, en så kallad bortre parentes. Den bortre parentesen och de skärpta kvalificeringsvillkoren innebär att signalerna om att

försäkringen inte skall vara en permanent inkomstbortfallsförsäkring förstärks. Den bortre parentesen skall även betona samhällets ansvar för att personens arbetslöshet blir så kort som möjligt. I beslutet om den bortre parentesen ingår också att det krävs minst sex månaders arbete eller deltagande i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd för att kvalificera sig för en ny ersättningsperiod inom parentesen.

Regeringen anförde i den ekonomiska vårpropositionen (prop. 1995/96:150) att ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen bör höjas från 75 till 80 procent fr.o.m. den 1 januari 1998. Regeringen har nu beräknat nettokostnaden för den höjda ersättningsnivån till 1 400 miljoner kronor, vilket skall finansieras inom systemet för arbetslöshetsersättning. I sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222) framgick att den höjda ersättningsnivån skall finansieras via det förändrade arbetsvillkoret och förvärvsbegreppet samt andra ännu ej preciserade förändringar inom arbetslöshetsförsäkringen.

Utbetalningarna av lönegarantiersättning har stabiliserats på en lägre nivå än tidigare under 1990-talet, beroende på att antalet konkurser och antalet berörda arbetstagare har minskat kraftigt. En allt större del av anslaget kan därigenom utnyttjas för avbetalning av den skuld som kvarstår från lönegarantifonden. Med nuvarande regler för lönegarantin och en fortsatt relativt sett lägre nivå på antalet konkurser beräknas skulden vara amorterad vid sekelskiftet.

Antalet konkurser och berörda arbetstagare bedöms med nuvarande ekonomiska utveckling att ligga på en någorlunda konstant nivå under de närmaste åren. En parlamentariskt sammansatt kommitté ser nu över frågor om förmånsrätt vid konkurs m.m. (dir. 1995:163). Kommittén skall bl.a. ta ställning till om arbetstagarernas löneskydd vid arbetsgivarens konkurs kan förbättras utan att statens kostnader för lönegarantin ökar.

Utgiftsutvecklingen inom verksamhetsområdet Ersättning vid arbetslöshet framgår av följande sammanställning (miljoner kronor)

ANSLAG	UTGIFT	ANVISAT	UTGIFTSPROGNOS	DÄRAV	FÖRSLAG	BERÄKNAT	BERÄKNAT
	1994/95	1995/96	1995/96	1996	1997	1998	1999
Bidrag till arbetslöshetsersättning	43 124	61 359	75 877	49 726	33 164	32 274	27 427
Bidrag till lönegarantiersättning	2 008	2 420	2 700	1 931	2 086	2 192	2 306
Totalt för verksamhetsområdet	45 132	63 779	78 577	51 657	35 250	34 466	29 773

De antaganden om den ekonomiska utvecklingen och arbetslösheten som redovisats i den reviderade finansplanen ligger till grund för regeringens prognos av de förväntade utbetalningarna av statsbidrag till arbetslöshetsersättningen. Vid prognosen för de kommande budgetåren har regeringen också tagit hänsyn till de besparingsförslag som riksdagen fattat beslut om i samband med sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222). Dessa besparingar omfattar det förändrade arbetsvillkoret och förvärvsbegreppet, inväxlingen mellan arbetslöshetsersättningen och utbildningssatsningen samt den extra karensdagen.

Under innevarande budgetår finansieras ersättningen till personer som deltar i arbetslivsutveckling och datortek från anslaget A 5. Bidrag till arbetslöshetsersättning. Fr.o.m. 1997 kommer dessa utgifter att belasta anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder under utgiftsområde 14. Det innebär att de totala utgifterna för utgiftsområde 13 minskar med 4 692 miljoner kronor 1997.

Riksgäldskontoret har en lånefordran avseende den s.k. arbetsmarknadsfondens skuld uppgående till 86 690 miljoner kronor. Från anslaget Bidrag till arbetslöshetsersättning betalas t.o.m. innevarande budgetår ränta för fondens skuld i Riksgäldskontoret. Regeringen kommer under innevarande år besluta att arbetsmarknadsfondens skuld i Riksgäldskontoret skall avskrivas. Detta åstadkommes genom en kassamässig korrigerings hos Riksgäldskontoret. I och med regeringsbeslutet belastas inte anslaget fr.o.m. budgetåret 1997 med räntebetalningarna och medelsbehovet under utgiftsområde 13 minskar med ca 6 miljarder kronor under budgetåret 1997.

4.2 ANSLAG

A 1. Bidrag till arbetslöshetsersättning

1994/95 ¹⁾	Utgift	43 124 661 ²⁾		
1995/96	Anslag	61 358 582	Utgiftsprognos	75 877 000
			därav 1996	49 726 000
1997	Förslag	33 164 334		
1998	Beräknat	32 274 334		
1999	Beräknat	27 427 334		

¹⁾ Avser utgifter från den s.k. arbetsmarknadsfonden

²⁾ Beloppen anges i tusental kr

Arbetslöshetsersättningen syftar till att ekonomiskt stödja personer som blir arbetslösa under en övergångstid då de söker nytt arbete. Arbetslöshetsersättningen skall ersätta inkomstbortfall under denna period.

Utgifterna för arbetslöshetsersättningen avgörs framför allt av arbetslöshetsnivån. Under 1990-talet har därför utbetalningarna av statsbidrag till arbetslöshetsersättning ökat kraftigt till följd av den stigande arbetslösheten. Vid en hög bestående arbetslöshet i kombination med nuvarande regelverk kommer kostnaderna för ersättning till de arbetslösa fortsätta att belasta statsbudgeten med stora belopp. Detta visar att regeringens ambitioner och vilja att bekämpa arbetslösheten även har, och kommer att ha, stora positiva effekter för att minska budgetunderskottet.

Utgifterna för statsbidrag till arbetslöshetsersättningen påverkas också av hur reglerna för arbetslöshetsersättningen är utformade. Regelverket bestämmer ersättningsnivåer och ersättningsperiodernas längd. Förändringar i regelverket påverkar också hur många personer som kvalificerar sig för arbetslöshetsersättning.

De totala utgifterna för anslaget beräknas uppgå till 75 877 miljoner kronor under budgetåret 1995/96. Det innebär att utbetalningarna från anslaget blir 14 518 miljoner kronor större än vad regeringen beräknade i 1995 års kompletteringsproposition (1994/95:150 bil. 10). Det är framför allt en effekt av att arbetslösheten inte har minskat i den omfattning som regeringen bedömde inför budgetåret 1995/96. Även omfattningen av arbetssökande i åtgärden arbetslivsutveckling, vilken under budgetåret 1995/96 finansieras via anslaget A 5. Bidrag till arbetslöshetsersättning, har varit större än vad regeringen beräknade. Vidare har en ökad anslutningsgrad till arbetslöshetskassorna bidragit till att utgifterna beräknas överstiga budgeten. De högre utgifterna är också en följd av att färre sökande deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder än vad regeringen beräknade inför budgetåret 1995/96.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Ramanslag 33 164 334 tkr

Övrigt

Deltagande i heltidsstudier och fullgörande av totalförsvarspåskikt skall inte inräknas i ramtiden för fastställande av dagsförtjänst och normalarbetstid.

Regeringens förslag innebär att när den försäkrades dagsförtjänst och normalarbetstid skall beräknas enligt 20 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring skall följande gälla. För en arbetslös som närmast före arbetslösheten studerat på heltid skall inte studietiden räknas in i ramtiden. I sådan ramtid skall inte heller tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspåskikt räknas in.

En ändring skall vidare göras i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd.

Beräkningen av dagsförtjänsten vid studier och totalförsvarspåskikt

Regeringen presenterade i prop. 1995/96:222 Vissa åtgärder för att halvera arbetslösheten till år 2000, ändrade anslag för budgetåret 1995/96, finansiering m.m., ändrade riktlinjer vad gäller arbetslöshetsersättningen som omställningsförsäkring. Efter det att ARBOM-utredningen (A 1995:12) lämnat sitt betänkande avser regeringen att under våren 1997 återkomma med förslag till en ny arbetslöshetsförsäkring. Redan nu finns dock följande frågor att ta upp.

Regeringen föreslog i prop. 1995/96:222 ändringar i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring som innebär att det blev en skillnad mellan sättet att uppfylla ett arbetsvillkor som ger rätt till arbetslöshetsersättning och sättet på vilket ersättningen skall beräknas.

Beträffande arbetsvillkoret gäller liksom tidigare att hänsyn tas till om personen haft vissa i lagen uppräknade hinder för att utföra förvärsarbete. Sådana hinder är t.ex. sjukdom, vård av barn som inte har fyllt två år, vissa heltidsstudier och tjänstgöring enligt lagen om totalförsvarspåskikt. Vid ansökan om ersättning förlängs således ramtiden och arbete som ligger före denna tid får tillgodoräknas för att uppfylla arbetsvillkoret.

När det gäller sättet på vilket ersättningen skall beräknas föreslogs att det var inkomsten av arbete under de senaste tolv månaderna som skulle läggas till grund för beräkningen av ersättningen. De arbetslösa skulle därmed få arbetslöshetsersättning med utgångspunkt i den inkomst de haft av arbete under det senaste året närmast före det att de anmälde sig som arbetslösa arbetssökande på arbetsförmedlingen. Om sökande uppfyllde villkoren för ersättning men hade haft en låg inkomst skulle denna läggas till grund för beräkningen av dagpenningen. Dock skulle lägst 230 kronor läm-

nas. Vid fastställande av ersättningen och normalarbetstiden fanns i förslaget alltså ingen sådan förlängning av ramtiden som vid fastställande av huruvida personen uppfyllde arbetsvillkoret eller inte.

Arbetsmarknadsutskottet anslöt sig i sitt yttrande till finansutskottet (yttr. 1995/96:AU6y) till principen att dagpenningen bör grunda sig på aktuella förhållanden men kände sig ändå tveksamt till det som skulle bli konsekvensen av regeringens förslag. Utskottet ansåg det inte vara rimligt att sökande som utan egen förskyllan varit hindrad att utföra förvärsarbete skulle drabbas vid senare inträffad arbetslöshet. Utskottet föreslog därför att den tid om tolv månader till vilken normalarbetstiden skall hänföras skulle kunna förlängas bakåt i tiden i två fall, nämligen vid styrkt sjukdom och vid vård av eget eller adoptivbarn som inte fyllt två år. Detta blev också riksdagens beslut. För att finansiera detta beslutades att införa ytterligare en karensdag i arbetslöshetsförsäkringen. Den sammanlagda finansiella effekten av förslagen innebär en nettobesparing.

Det förhållandet att arbetslöshetsersättningen beräknas på inkomster av arbete under de senaste tolv månaderna även i det fall då de arbetslösa närmast före arbetslösheten har studerat kan leda till att personer som i dag har arbete men riskerar att förlora sin anställning känner en stor oro för sin ekonomiska situation. Det kan innebära att de avstår från studier eftersom de inte vill riskera att vid eventuell arbetslöshet efter studierna få sin arbetslöshetsersättning fastställd till den lägsta nivån. Regeringen har i andra sammanhang betonat vikten av att satsa på utbildning, särskilt för den som är eller riskerar att bli arbetslös.

För att förhindra att den situationen uppstår att en person som riskerar arbetslöshet avstår från att utbilda sig på grund av att arbetslöshetsersättningen skulle bli lägre efter avslutade studier än utan studier föreslår regeringen att tid med heltidsstudier inte räknas in i ramtiden vid beräkning av dagsförtjänst och normalarbetstid. Med heltidsstudier avses också arbetsmarknadsutbildning som den arbetslöse deltagit i före det att hon eller han börjat en ersättningsperiod.

Effekten av den nya beräkningen av ersättningen som redan har beslutats och som kommer att gälla från den 1 januari 1997 omfattar även den grupp totalförsvarspåskiktiga som har arbetat före totalförsvarspåskikten. I de fall personer efter totalförsvarspåskikten söker ersättning och uppfyller ett arbetsvillkor blir deras ersättning baserad på det arbete som utförts under de tolv månaderna närmast före ansökan om ersättning. Har de under dessa tolv månader fullgjort totalförsvarspåskikt innebär det i normalfallet en lägre arbetslöshetsersättning än om arbete utförts under motsvarande tid.

Regeringen föreslår också att tid då sökanden varit förhindrad att förvärsarbeta på grund av tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspåskikt ej heller skall räknas in i ramtiden vid beräkningen av dagsförtjänsten.

Vid riksdagsbehandlingen av prop. 1995/96:222 har 13 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd tyvärr fått

en felaktig lydelse. Regeringen föreslår nu att 13 § justeras så att dess lydelse står i överensstämmelse med vad riksdagen avsett.

Förslagen föranleder ändringar i 20 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 13 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd. Lagförslag har upprättats inom Arbetsmarknadsdepartementet. Förslagen bör träda i kraft den 1 januari 1997.

Kostnaderna för de förändrade reglerna vid beräkningen av dagsförtjänsten och normalarbetstiden beräknas till sammanlagt 112 miljoner kronor netto och finansieras inom systemet för arbetslöshetsförsäkringen dels genom besparingar till följd av förändringar i arbetsvillkoret, dels genom den besparing som uppstod i samband med riksdagsbehandlingen av sysselsättningspropositionen.

Anslagsberäkning

Riksdagen beslutade på förslag av regeringen att offentliga tillfälliga arbeten skall införas som en ny arbetsmarknadspolitisk åtgärd från och med den 1 januari 1997 (prop. 1995/96:222, ytt. 1995/96:AU6y, bet. 1995/96:FiU15, rskr. 1995/96:307). Åtgärden vänder sig till arbetslösa personer som är 55 år och äldre och har varit registrerade som arbetslösa vid arbetsförmedlingen i minst 24 månader och som uppbär arbetslöshetsersättning. Personerna som deltar i åtgärden skall erhålla ersättning motsvarande arbetslöshetsersättningen. Offentligt tillfälligt arbete skall finnas under åren 1997 och 1998. Ersättningen till den enskilde har beräknats under anslaget Bidrag till arbetslöshetsersättning m.m. Kostnaderna för den stimulersättning som regeringen föreslår har inte beaktats i anslagsberäkningen för åren 1997 och 1998. Om finansieringsbehov uppstår för åren 1997 och 1998 så återkommer regeringen vid senare tillfälle.

Detta innebär att anslaget Bidrag till arbetslöshetsersättning består av kostnader för arbetslöshetsförsäkringen, kontant arbetsmarknadsstöd, ersättning till dem som deltar i offentligt tillfälligt arbete och utjämningsbidrag.

I nedanstående sammanställning specificeras anslaget A1. Bidrag till arbetslöshetsersättning, för 1997 (tkr)

Arbetslöshetsförsäkring	29 173 412
Kontant arbetsmarknadsstöd	2 112 922
Ersättning till deltagare i offentligt tillfälligt arbete	1 814 000
Utjämningsbidrag	64 000
Total utgift	33 164 334

A 2. Bidrag till lönegarantiersättning

1994/95	Utgift	2 008 190 ^{1) 2)}	
1995/96	Anslag	2 419 600	Utgiftsprognos 2 695 200
			därav 1996 1 931 000

1997 Förslag 2 086 050

1998 Beräknat 2 192 022

1999 Beräknat 2 305 787

1) Beloppen anges i tusental kr

2) Utgiften för 1994/95 avser utbetalningar från lönegarantifonden.

Anslaget finansierar utbetalning av ersättningar till arbetstagare för lönefordringar i konkurs i enlighet med lönegarantilagen (1992:497). Anslaget finansierar även avbetalningar till Riksgäldskontoret för den skuld som kvarstår från lönegarantifonden. Skulden uppgick den 31 maj 1996 till drygt 2,3 miljarder kronor. Fr.o.m. 1997 skall anslaget även betala ersättningar till länsstyrelserna för deras arbete med utbetalning av lönegarantimedel. Anslaget finansieras genom en lönegarantiavgift enligt lagen (1981:691) om socialavgifter. Avgiften uppgår fr.o.m. den 1 januari 1996 till 0,25 procent av avgiftsunderlaget för socialavgifterna. Anslaget disponeras av Kammarkollegiet.

Utgifterna på området styrs i första hand av antalet konkurser och av hur många arbetstagare som omfattas av konkurserna.

En jämförelse mellan utfall och budget för budgetåret 1994/95 ger vid handen att belastningen på anslaget för det budgetåret blev ca tolv procent högre än vad som budgeterats. En jämförelse mellan utfallet budgetåret 1994/95 och utfallet tidigare år, då utbetalningarna skedde från lönegarantifonden, visar att lönegarantiersättningarna emellertid har stabiliserats på en lägre nivå efter den kraftiga uppgången i början av 1990-talet. Budgetåret 1992/93 var utbetalningarna 4,5 miljarder kronor och budgetåret 1993/94 knappt 2 miljarder kronor. Budgetåret 1994/95 uppgick utbetalningarna till endast ca 975 miljoner kronor.

Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår tyder på att utbetalningarna kommer att överstiga anslagsbeloppet med drygt 275 miljoner kronor. Anledningen till detta är att fr.o.m. den 1 januari 1996 erläggs socialavgifter på lönegarantiersättningar. För att finansiera de ökade lönegarantiutgifterna har dock lönegarantiavgiften höjts från 0,20 till 0,25 procent. Någon ökad belastning uppkommer därmed inte på statsbudgeten.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Ramanslag 2 086 050 tkr

Övrigt

En rörlig kredit om högst 3 000 000 tkr föreslås få disponeras i Riksgäldskontoret för utbetalningar av lönegaranti.

En miljon kronor av anslaget föreslås få användas för att inrätta ett lönegarantiregister hos Riksskatteverket.

Som framgått har utbetalningarna av lönegarantiersättning stabiliserats på en lägre nivå än tidigare under 1990-talet, beroende på att antalet konkurser och antalet berörda arbetstagare har minskat kraftigt. En allt större del av anslaget kan därigenom utnyttjas för avbetalning av den skuld som kvarstår från lönegarantifonden. Med nuvarande regler för lönegarantin och en förhållandevis låg nivå på antalet konkurser beräknas skulden vara amorterad vid sekelskiftet. Tills dess kvarstår behovet av den rörliga krediten hos Riksgäldskontoret. För det innevarande budgetåret uppgår krediten till 4 miljarder kronor. För budgetåret 1997 föreslås den uppgå till 3 miljarder kronor.

Antalet konkurser och berörda arbetstagare bedöms

med nuvarande ekonomiska utveckling att ligga på en någorlunda konstant nivå under de närmaste åren. Med oförändrade regler kommer utbetalningarna av lönegarantin att ligga på i stort nuvarande nivå, dvs. i storleksordningen drygt en miljard kronor per år. Förändringar i förutsättningarna kan naturligtvis relativt snabbt inträda med följd att kostnaderna för lönegarantin ökar eller minskar.

Den nuvarande lönegarantilagen infördes år 1992. Löneskyddet har därefter ändrats, framför allt till följd av ändringar i förmånsrätten år 1994. Regeringen beslutade i december 1995 att tillsätta en parlamentarisk kommitté som skall utreda vissa frågor om förmånsrätten vid konkurs m.m. (dir. 1995:163). Kommittén skall bl.a. ta ställning till om arbetstagarnas löneskydd vid arbetsgivarens konkurs kan förbättras utan att statens kostnader för lönegarantin ökar.

Ett särskilt lönegarantiregister får enligt förordningen (1994:1283) om lönegarantiregister inrättas och föras hos Riksskatteverket. Registret skall bl.a. tillgodose behovet av statistiska uppgifter om lönegarantiutbetalningar.

Riksdagen har godkänt att kostnaderna för lönegarantiregistret skulle få belasta lönegarantifonden (prop. 1993/94:208, bet. 1993/94:LU34, rskr. 1993/94:394). Kostnaderna bör nu i stället belasta anslaget. Av anslagsmedlen bör under budgetåret 1997 en miljon kronor få användas för att inrätta registret. Regeringen beslutar om överföringen av dessa medel till Riksskatteverket.